

Van rijke teksten naar rijke lessen

Tjalling Brouwer

Startactiviteit

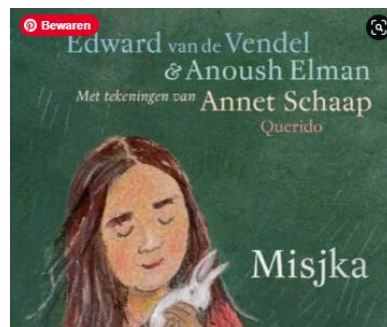
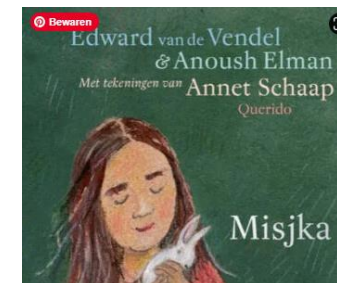
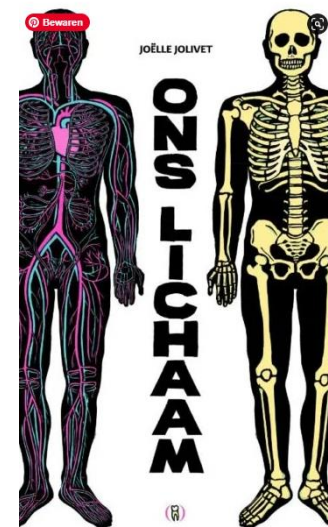
- Wat is de overeenkomst tussen deze boeken?
- Zoek de 'valse'.

Startactiviteit

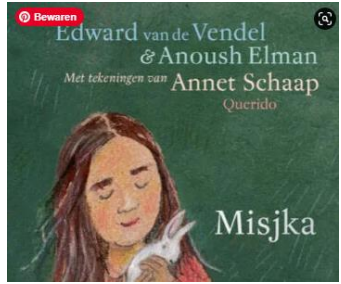

Ons lichaam

Joëlle Jolivet

Waarom rijke teksten?

- Belangrijk voor de taal- en denkontwikkeling, **reflecteren/ evalueren**
- Lezers van rijke teksten kunnen zich beter inleven in andere personen: (Boerma, 2013)
 - multiperspectieven
 - andere normen en waarden
 - leren over andere mensen, culturen, werelden,
- Stine Jensen: lezen (van rijke teksten), geen hobby voor de vrije tijd, maar noodzakelijk voor deelname aan onze democratische samenleving
- Geven kansen voor rijke lessen in samenhang (lezen - spreken/luisteren - schrijven)

Belang inzetten op rijke teksten

- **PISA 2018:**
24 % leerlingen onvoldoende leesvaardig voor participeren in de maatschappij.
- **PISA 2022:**
onvoldoende leesvaardig: 33%

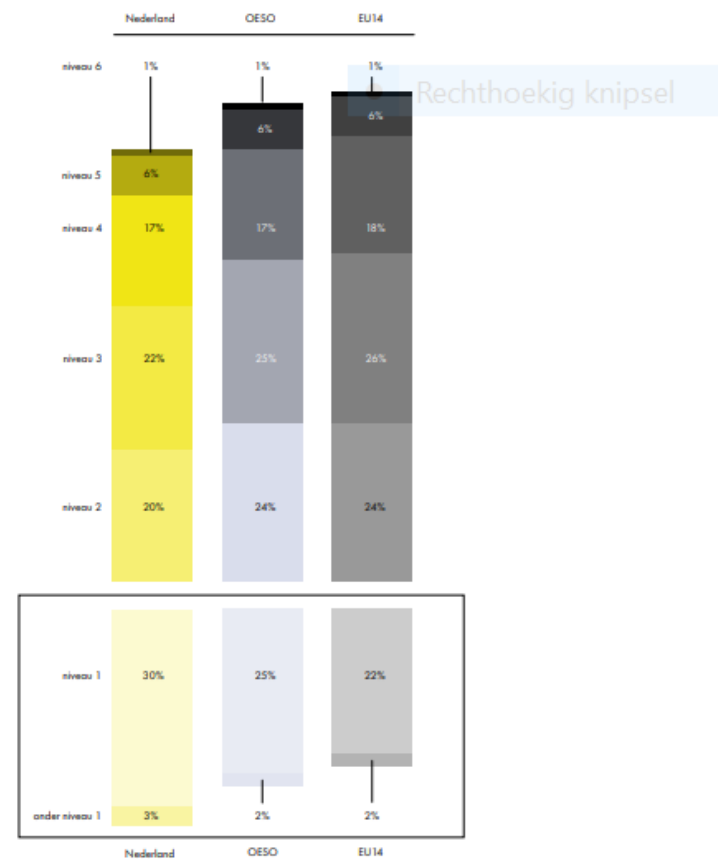
Kinderen in Nederland:

- kunnen prima letterlijke info in teksten opzoeken, maar vallen uit op dieper tekstbegrip: **evalueren en reflecteren.**

Daarbij komt:

- **Leesplezier bij leerlingen :**
Nederland soort heel laag
- Veel schrale, eenzijdige teksten in het onderwijs.
- Veel lessen ‘begrijpend lezen’ niet tekstgericht maar opdrachtgericht

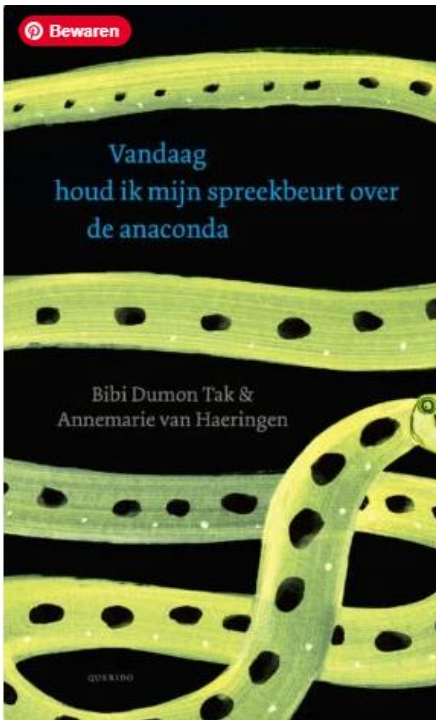
FIGUUR 5.5
Percentage leerlingen per vaardigheidsniveau leesvaardigheid PISA-2022 (Nederland, OESO, EU14)*

* Door afronding is het mogelijk dat de percentages niet optellen tot 100.

Rijke teksten vs. verschraalde teksten

Rijke, geschikte tekst	Schrale, niet-geschikte tekst
Is een echte, authentieke tekst	Is bewerkt voor de doelgroep...
Heeft een rijk taalgebruik	Heeft eenvoudig taalgebruik of is vereenvoudigd
Heeft complexere zinsstructuren	Kent alleen maar hoofdzinnen
Vraagt van de lezer om 'tussen de regels door' te lezen	Doet alleen een beroep op letterlijk begrip.
Draagt de naam van een schrijver	Is anoniem...
Zet aan tot nadenken	Opsomming van feiten, staccato
Doet een beroep op hogere orde denkvaardigheden	Vraagt vooral om te onthouden, reproduceren
Draagt bij aan kennis- en denkontwikkeling	
Draagt bij aan leesplezier of leesvoldoening. Smaakt naar meer...	

Rijke tekst? Ja, nee, want....

- Teksten zijn ook: gesproken en gevisualiseerde teksten. Zie ook nieuwe kerndoelen Nederlands.

Kerdoel 3

Begrijpend luisteren, lezen en kijken

Doelzin

De leerling toont begrip van beluisterde, gelezen en bekeken teksten.

Waar (of beter hoe) vind ik rijke teksten?

- Waar?
 - Diverse sites: bijvoorbeeld:
 - <https://rijketeksten.org>
 - (kinder)boekwinkels/bieb
- Hoe?
 - Schrijvers en illustratoren leren (her)kennen
 - Kijk met de leesbril de wereld in... ('Niet zoeken maar vinden')

Van rijke teksten naar rijke lessen

DO'S : term tekstbegrip	DON'TS: term begrijpend lezen
Dagplanning: 09.30: 'Palmen op de Noordpool'	Dagplanning 9.30: 'Begrijpend lezen'
Trigger, tekst in context plaatsen	Tekst en opdrachten uitdelen
Tekst zelf hardop voorlezen	Tekst hardop door leerling laten lezen
In tweetallen in gesprek over de inhoud. Denken- delen-uitwisselen	De antwoorden <u>moeten</u> worden opgeschreven
<u>Cruciale</u> begrippen snelsemantiseren of modellen	Veel aandacht voor losse 'moeilijke' woorden
In samenhang andere taaldomeinen, binnen thema	'Losse' tekst behandelen
De tekst centraal stellen	De vragen centraal stellen
Kinderen verleiden om herhaald te lezen, te luisteren en te kijken	Opdrachten nakijken (in plaats van de tekst bespreken)
Prentenboeken in 1-2-3-4 (5-6-7-8)	Teksten technisch lezen voor tekstbegrip
Tekst/ illustraties op het digibord	Tekst alleen op papier

Een aantal do's om te komen van rijke tekst naar rijke les

- Begrijpend kijken
 - **Silent book-aanpak** bij prentenboeken (groepen 1-8 >>VO)
 - **Weg met de denkdip** in groep 3-4 (én zeker niet verlengen in groep 5-6)
- Kinderen verleiden herhaald te lezen (functioneel/motiverend)
 - **2 x tekst uit zelfde genre** (2 x recept appeltaart)
 - **X maal een sprookje**
 - andere niet-schoolse bronnen om primaire tekst te versterken
- Opdrachten die aanzetten tot tekst begrip:
 - Opdracht: **tekstspecifieke opdrachten die aanzetten tot dieper tekstbegrip**

Van rijke teksten naar rijke lessen

Silent book aanpak

- Bibliotheek Lampedusa met woordenloze prentenboeken (silent books)
- Silent book-aanpak= uitbreiding, ook voor andere prentenboeken.
- Kinderen én leerkrachten zijn stil bij de eerste sessie stil bij het bekijken van een boek.
- Ieder kind denkt (stil in zijn hoofd) in zijn eigen taal.
- Daarna volgt pas de inzet van gesproken taal: meerdere sessies. Zie voorbeeld.

Van rijke teksten naar rijke lessen

Geschreven door **Ame Dyckman** Geïllustreerd door **Zachariah O'Hora**

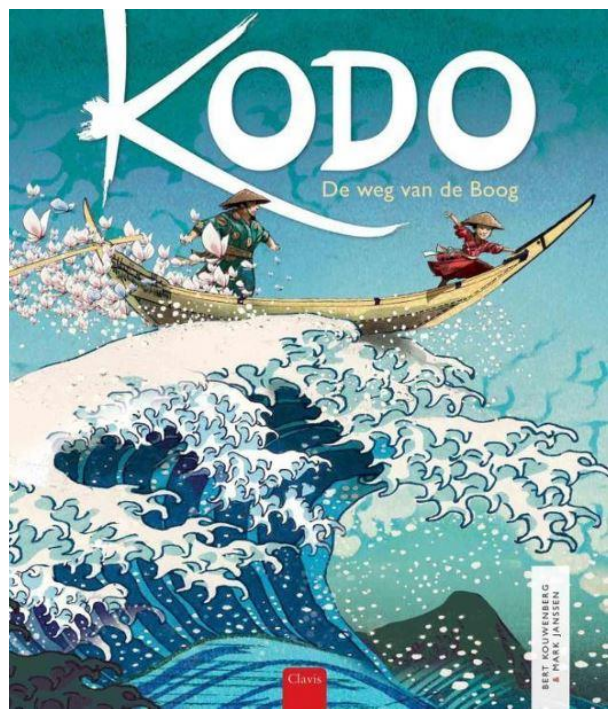
Weg met de denkdip groep 3-4

- Zet in op rijke, leeftijdsadequate teksten uit rijke prentenboeken.
- Maak bruggetje 'kijken met begrip'- 'lezen met begrip'
- Kies prentenboeken met korte(re) teksten. Naarmate technisch leesontwikkeling toeneemt, laat je kinderen meer lezen.
- Voorkom verlenging van de denkdip door schrale teksten in te zetten voor tekstbegrip.

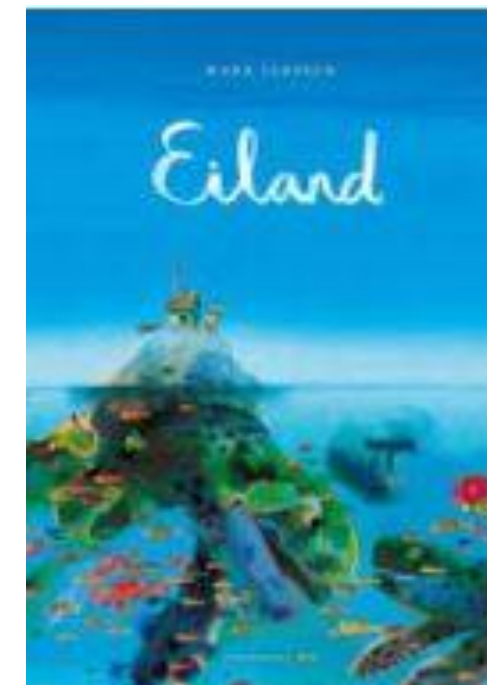
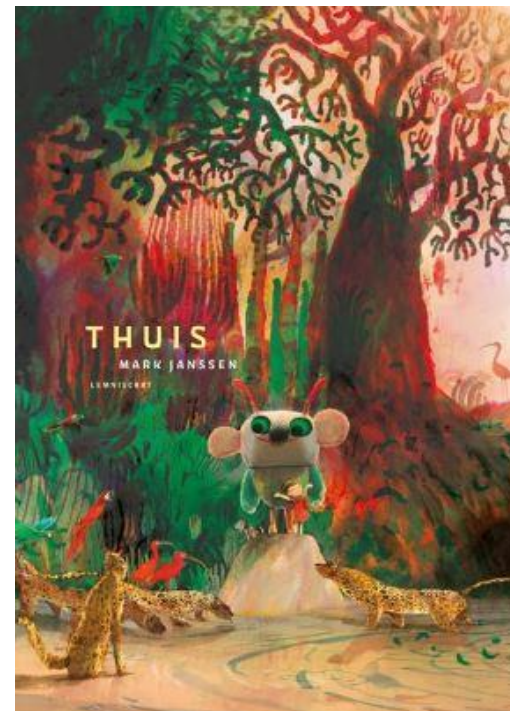
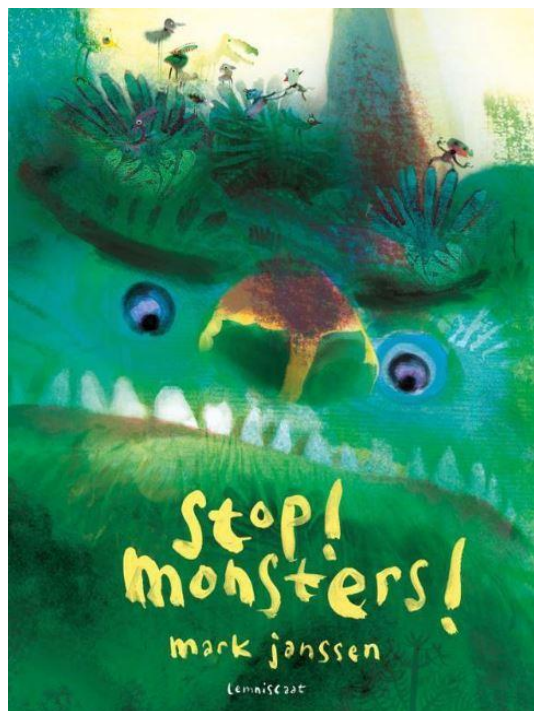
Van rijke teksten naar rijke lessen

Tekstbegrip met prentenboeken: niet alleen groep 1-2!

Prenten in boek

Woordenloze boeken van Mark Janssen

Van rijke teksten naar rijke lessen

Tekstbegrip met prentenboeken: niet alleen groep 1-2! Hier ook starten met Silentbook-aanpak

Van rijke teksten naar rijke lessen

Tekstbegrip met prentenboeken: niet alleen groep 1-2! Ook inzetbaar hogere groepen ook VO

Van rijke teksten naar rijke lessen

Tekstbegrip met prentenboeken: bedenk zelf het verhaal. Kijken met begrip > schrijven tekst

Van rijke teksten naar rijke lessen

Verleiden tot herhaald lezen

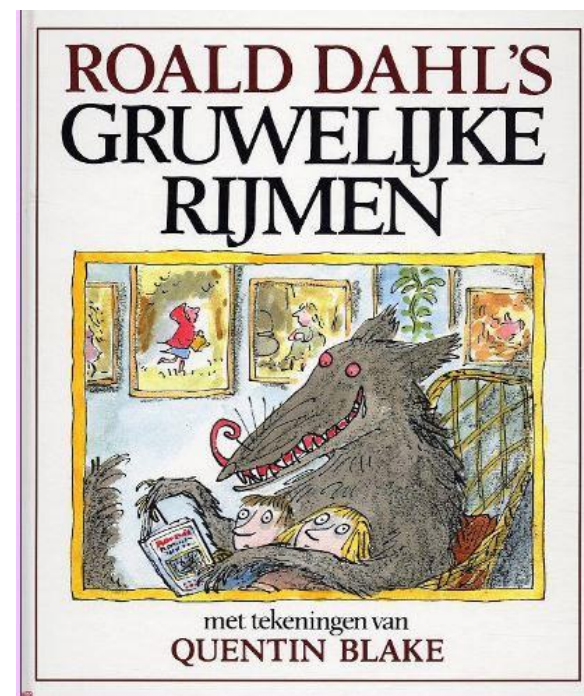
- Twee recepten vergelijken: Hollandse appeltaart, Holtkamps appeltaart
- Taalfunctie: **uitleggen/instrueren**
- Twee recepten: leerkracht leest beide recepten voor, kinderen lezen actief (met de pen) mee.
- Welk recept is het duidelijkst (zie taalfunctie). **Herhaald lezen/vergelijken**
- Welk recept lijkt je het lekkerst. **Herhaald lezen/vergelijken**
- Appeltaart bakken.
- Proeven. Welke taart/recept heb je geproefd? **Recepten herlezen**

Van rijke teksten naar rijke lessen

Verleiden tot herhaald lezen

- Welk sprookje is dit?
- Wat weet je van dit sprookje?
Wissel uit met je schoudermaatje.
- Ken je ook de versie uit dit boek?
Volledige tekst: zie handout

Van rijke teksten naar rijke lessen

Verleiden tot herhaald lezen. Tel je mee...?

- Leerkracht leest versie **Roald Dahl** voor, kinderen lezen actief mee.

Tip: geef opdrachten niet in één keer.

- Opdracht 1: welke woorden gebruikt de schrijver om **oma** aan te duiden. Onderstreep ze met **blauw**.

Kinderen lezen de tekst en onderstrepen. (Herhaald lezen **1**)

- Opdracht 2: welke woorden gebruikt de schrijver om **Roodkapje** aan te duiden. Onderstreep met **rood**.

Kinderen lezen de tekst en onderstrepen. (Herhaald lezen **2**)

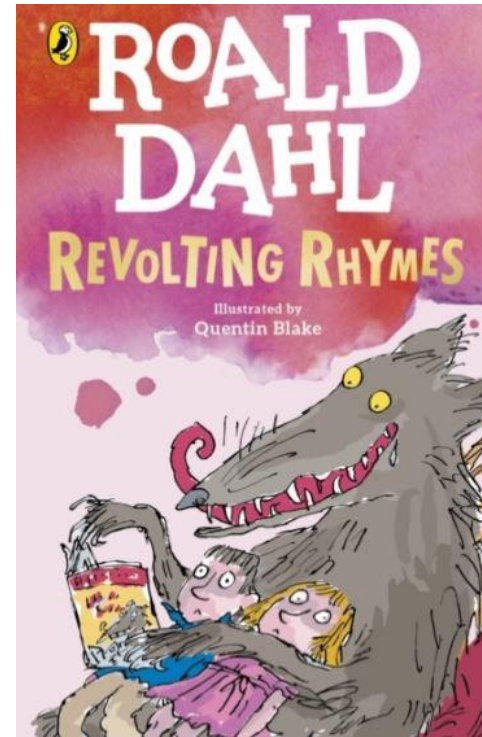
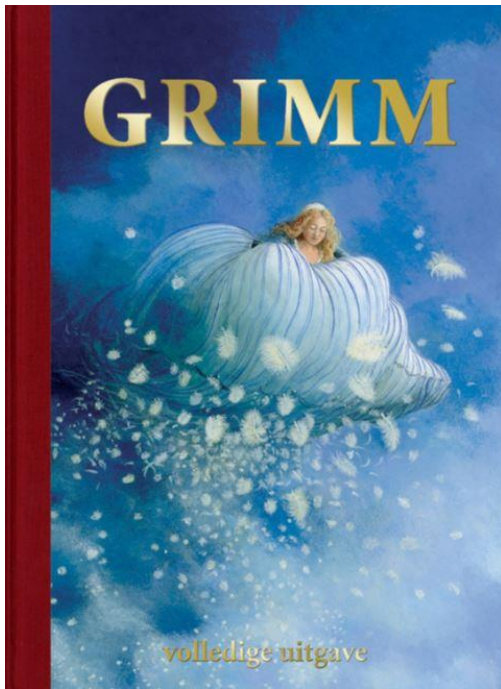
- Opdracht 3: welke woorden gebruik de schrijver om Onderstreep met **groen**.

Kinderen lezen de tekst en onderstrepen. (Herhaald lezen **3**)

- Opdracht 4: bij welk(e) woord(en) twijfelde je of je **blauw** of **groen** moest onderstrepen?

Van rijke teksten naar rijke lessen

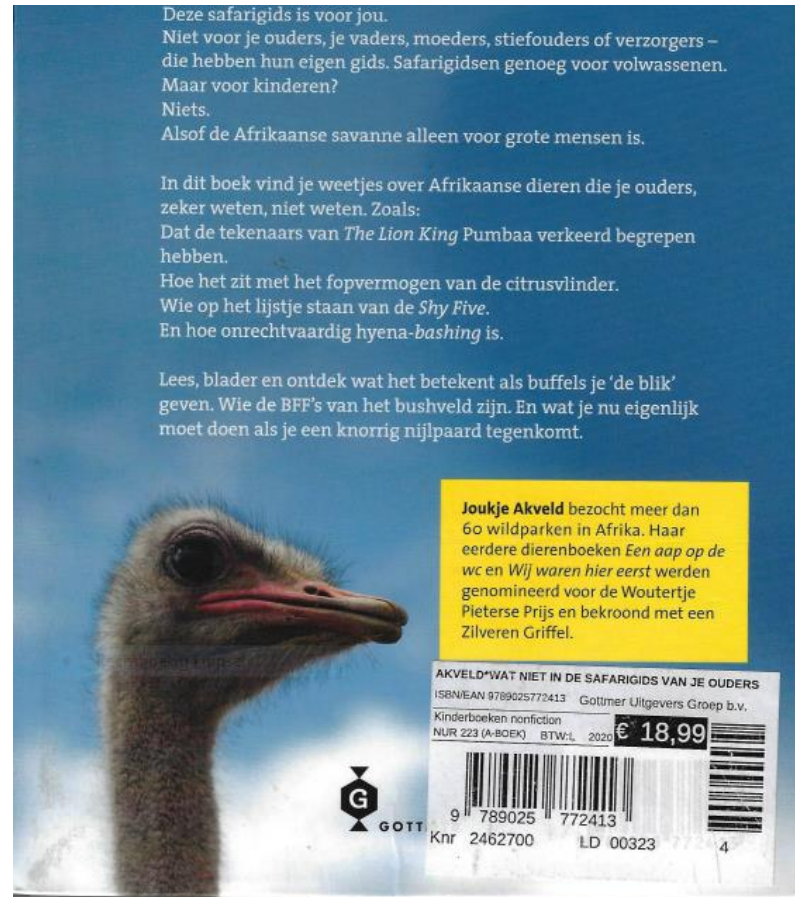
Verder tellen. Welke kansen voor herhaald lezen zie je?

....

Tekstspecifieke opdrachten die aanzetten tot dieper tekstbegrip

Rijke teksten uit :

Opdracht:
Bedenk met je schoudermaatje 1 of 2 tekstspecifieke opdrachten die aanzetten tot dieper tekstbegrip.

Van rijke teksten naar rijke lessen

Hoe overleef ik mijn safari

Je kunt dus op safari in de stad. Maar meestal wordt met 'safari' een reis door de bush bedoeld, bijvoorbeeld in Afrika. Daar kom je heel andere dieren tegen!

Stel, jullie gaan met je gids op wandelsafari.* Te voet dus. Geen beschermende auto om je heen, geen gaspedaal dat snel ingedrukt kan worden bij dreigend gevaar. Plotseling staan jullie oog in oog met een wild dier. Wat doe je dan?

- 5 De belangrijkste bush-regel is: NOOIT wegrennen! Alles wat in Afrika gevaarlijk is, is sneller dan jij. You run, you die, zeggen Afrikanen. Als je rent, ben je dood. Eh, oké. Niet rennen dus. Maar wat dan wel?
- 10 Daar is niet één antwoord op. Het hangt ervan af wie je tegenkomt.

OLIFANT

Slurf omhoog, flapperoren, getrompetter – dat betekent: schijnaanval. Angstaanjagend, maar geen reden voor paniek. Sta stil en loop langzaam achteruit naar een veilige plek. Oren naar achteren, kop gebogen, slurf omlaag – dat betekent: echte aanval. De olifant komt op volle snelheid op je af. Nu heb je alle reden voor paniek. In een boom klimmen helpt niet, de olifant schudt je eruit. Eigenlijk is er niets wat je kunt doen. Zorg dus dat je NIET (we herhalen NIET) in deze situatie terechtkomt.

NEUSHOORN

Een neushoorn kun je foppen – soms. Zijn reuk en oren zijn goed, maar zijn ogen zijn slecht. Dendert er een op je af, klim dan in een boom of duik achter een struik. Als je geluk hebt, ziet hij je niet. Bij gebrek aan boom of struik kunnen schreeuwen, in je handen klappen of een welgemikte steen ervoor zorgen dat de neushoorn op het laatste moment van richting verandert.

BUFFEL

Buffelstieren doen niet aan schijnaanvallen. Blijf dus niet wachten om te zien of de aanval echt is, dat is-ie. Klim zo snel als je kunt in een boom. Geen boom? Laat de buffel op je afstormen en stap op het laatste moment opzij (hartverzakkend eng, inderdaad).

LEEUW

Als er één dier is voor wie wegrennen 'ten aanval' betekent, is het de leeuw. Niet doen dus. Ook niet je rug naar hem toe keren. Kijk de leeuw recht aan, maak je groot, zwaai met je armen en brul. Brul? Ja. Ook al roffelt je hart uit je ribbenkast, laat de leeuw denken dat je niet bang voor hem bent. Loop ondertussen langzaam achteruit naar een veilige plek.

* De meeste gidsen nemen geen kinderen mee op wandelsafari. Maar als je gaat kamperen, kun je deze wilde dieren ook tegenkomen in het kamp, TIA.

Uit: Wat niet in de safarigids van je ouders staat, door: Jouske Akveld

Tekst staat centraal
dus:
tekst op het digibord
niet de opdrachten

Tekstspecifieke opdrachten bij Hoe overleef ik mijn safari? Uitwisseling

....

Van rijke teksten naar rijke lessen

naam: _____

Zo zit het

Je leest een verhaal over een wandelsafari in Afrika.

Je leert dat een schrijver zijn woorden aanpast aan de lezer.

- In een tekst voor kinderen vind je vaak grappige woorden.
- In een tekst voor volwassenen vind je vaak moeilijke woorden.

1

a Voor wie is deze tekst geschreven? Kies uit:

- voor kinderen
 voor volwassenen
 voor kinderen en volwassenen

b Hoe weet je dat? Zoek twee voorbeelden in de tekst. Zet telkens een streep links van de tekst.

2

Lees r. 1 t/m 11 nog eens.

- a Waar staat het belangrijkste antwoord op de vraag in de titel? Onderstreep die tekst.
- b Wat bedoelt de schrijver met de laatste zin van dit stuk? Vertel het elkaar.

3

a Wat moet je doen om een aanval tijdens een safari te overleven? Vul de tabel in.

olifant	<i>niks helpt</i>
neushoorn	<i>schreeuwen, in je handen klappen, steen gooien, in een boom klimmen, achter een struik kruipen</i>
buffel	<i>in een boom klimmen, op het laatst opzij stappen</i>
leeuw	<i>recht aankyken, je groot maken, zwaaien met je armen, brullen</i>

b Wat moet je doen als je over een nijlpaard struikelt? Bespreek het samen.

4

Wat vind je van de adviezen die je van de schrijvers krijgt? Vertel het elkaar.

Kijk terug

Zou je meer willen lezen in deze boeken? Waarom wel of niet?
 Heeft je antwoord te maken met de manier van vertellen, of met het onderwerp?

Van rijke teksten naar rijke lessen

The image shows the cover of a Juf & Meester article. At the top left is the logo for 'Juf & Meester' with a green stylized figure. To the right, it says 'VERDIEPING | TAAL'. Below that is a circular badge with the text 'PRAKTIJK EN KENNIS'. The central image is a photograph of a young girl with curly hair, wearing a plaid shirt, sitting at a desk in a classroom and reading an open book. Other students are visible in the background. At the bottom of the cover, the title 'Taalonderwijs in samenhang: NATUURLIJK!' is written in red. Below the title is a short paragraph in black text, and at the very bottom, it says 'TEXST: Tjalling Brouwer'.

Juf & Meester

VERDIEPING | TAAL

PRAKTIJK EN KENNIS

Taalonderwijs in samenhang:
NATUURLIJK!

Nederland is zo ongeveer het enige land waar begrijpend lezen als apart vak op het rooster staat. Maar als je lezen en schrijven in samenhang aanbiedt, kunnen kinderen in beide domeinen groeien.

TEXST: Tjalling Brouwer

Zie artikel: [handout](#)

Lezen- schrijven: 2 zijden van dezelfde medaille

Ook auditieve tekst, kan input zijn voor een te lezen of te schrijven tekst.

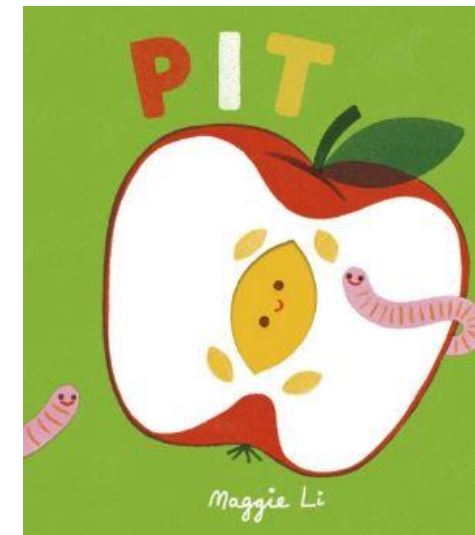
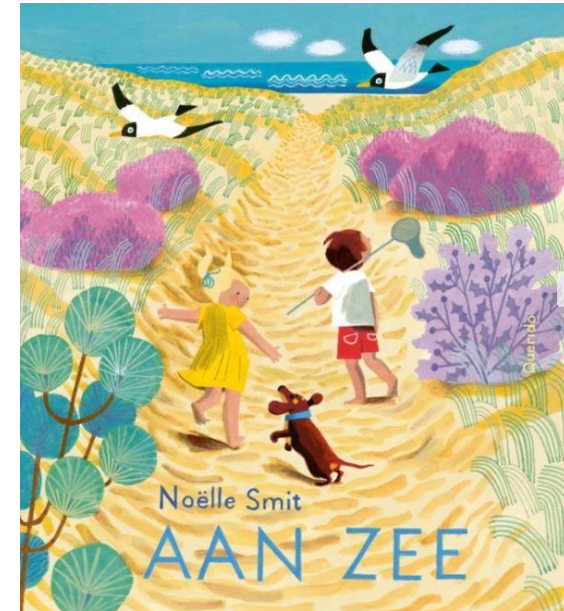
Van imiteren kun je leren.

Bij voorkeur binnen thematische context

Van rijke teksten naar rijke lessen

Nog even dit...

- Wat is de overeenkomst tussen deze boeken?
- Wat is de 'nummer 1'?

Van rijke teksten naar rijke lessen

Nog even dit?

- Wat is de overeenkomst tussen deze boeken?
- Wat is de 'nummer 1'?

- N.B. Voorleesdagen gericht op kinderen van 0-6 jaar.
Blijf voorlezen, ook aan kinderen in de midden-bovenbouw.!

Van rijke teksten naar rijke lessen

Succes met het geven van rijke lessen met rijke teksten (in samenhang, binnen een thema)

Uitwerking van Wolfje het konijn ontvangen? Stuur een mail naar:

Tjalling Brouwer
info@xperto.nl

Meer info?

www.xperto.nl
www.opleidingentaal.nl

Van rijke teksten naar rijke lessen